

Bibliothek 2007

STRATEGIEKONZEPT

Fondacija založbe Bertelsmann je podprla Zvezo nemških bibliotekarskih društev pri pripravi in izidu študije Knjižnice 2007 – Strateški koncept nemškega knjižničarstva (Bibliothek 2007 – Strategiekonzept, Verlag Bertelsmann Stiftung, 2004, Gütersloh; www.bibliothek2007.de), ki so jo izpeljali Gabriele Berger, Albert Bilo, Birgit Dankert, Christof Eichert, Arend Fleming, Anja Friese, Christien Hasiewicz, Barbara Lison, Elisabeth Niggemann, Hans-Joachim Waetjen, Bettina Widau ob organizacijski podpori Booz Allen & Hamilton. Študijo predstavljamo kot dobrodošel vzorec tudi za slovenske razmere, saj smo trdno prepričani, da so za razvoj knjižnic odločilni le predpisi, pogrešamo pa dolgoročne strateške opredelitve razvoja.

Izhodišče študije je opredelitev Nemčije kot družbe znanja. To je vse prej kot samoumevna stvar, čeprav večina nikoli natančno ne pomisli, kaj dejansko to pomeni. Znanje živi skozi informacije in njihovo izmenjavo. Knjižnice tako rekoč od človekovega rojstva podpirajo nastajanje, organizacijo, uporabo in upravljanje znanja. Vsakomur od nas so ob strani pri spoprijemanju z dvema skrajnostima: pomanjkanjem in preobilico informacij. Ni treba strašiti z internetom in Googlom, dovolj je že ugotovitev, da Nemčija še nikoli v zgodovini ni izdala po 80.000 naslovov knjig, kot se dogaja zadnja leta. Razvojno najuspešnejše države (Danska, Velika Britanija, Finska, ZDA) so znale knjižnice vgraditi v vse bistvene procese družbe. Nemčija ne bo mogla uspešno tekmovati z njimi, če ne bo znala izrabiti potenciala svojih knjižnic.

V tem trenutku:

- nima strateške vizije o vlogi knjižnic v reformi izobraževalnega sistema;
- nima usklajene inovacijske in razvojne politike za knjižnice;
- zmanjšuje sredstva za nujni razvoj javnega knjižničarstva.

Zveza bibliotekarskih društev predlaga ustanovitev agencije BEA (BibliotheksEntwicklungsAgentur), ki bo skušala preseči deželno razdrobljenost države.

Cilji študije *Bibliothek 2007*

Glavni namen je sprožiti nacionalno razpravo na ravni politike, gospodarstva in javnosti o tem, kaj vse bi knjižnice zmoгле, če ne bi bile odrinjene od načrtovanja razvoja. Izhodišče razprave je pravica ljudi, da imajo dostop do informacij in virov znanja, kar je razlog nastanka in obstoja javnega knjižničnega sistema. V tem pogledu se funkcije knjižnic neločljivo prepletajo s funkcijami šol in popolnoma nerazumljivo je, da se danes na veliko govori o reformi izobraževalnega sistema, ne da bi se knjižnice sploh omenilo.

Politični in družbeni pomen knjižnic

Nemške knjižnice so sestavni del mednarodne mreže informacijske oskrbe. Informacijska učinkovitost je ključni dejavnik globalne konkurenčnosti. Največje družbeno bogastvo je znanje ljudi, zato je investicija v knjižničarstvo naložba v lastno perspektivo države.

Poleg bralne kompetence je danes tudi medijska kompetenca bistvena kvalifikacija za uspešno delovanje. Knjižnice znajo na teh področjih delovati učinkovito in dolgoročno. Ne podpirajo zgolj šolskega izobraževanja, ampak tudi bistveno širše in pomembnejše vseživljenjsko izobraževanje. Pri tem je vse bolj, dobesedno iz minute v minuto, pomemben internet in knjižnice so nepogrešljive pri premagovanju digitalnega razkoraka, kar postaja bistveno tudi z vidika sodelovanja pri demokratičnem odločanju.

Knjižnice kot kulturne ustanove posredujejo ljudem književnost, likovno umetnost in glasbo.

Potrebne reforme nemškega knjižničarstva

Nemške knjižnice zaostajajo za najrazvitejšimi knjižničnimi sistemi glede na strukturo, financiranje in upravljanje. To je še posebej očitno pri šolskih in visokošolskih knjižnicah. V tem pogledu manjka premišljena nacionalna vizija, ki je ni tudi zato, ker ni opredeljen njen nosilec. Pomanjkljivi so pravni okviri in ni jasnih standardov kakovosti knjižnične dejavnosti. Zato je treba:

- konkretno opredeliti vlogo in pričakovane učinke knjižnic v sistemu vseživljenjskega učenja;
- uporabiti tudi v knjižnicah metodologijo za zagotavljanje kakovosti v javnem sektorju;
- podpreti inovacijske pobude knjižnic in njihove projekte učinkovitejše rabe informacijskih virov;
- zagotoviti ustreznejše financiranje, ki se bo bolj oziralo na učinkovitost delovanja knjižnic.

Razvoj knjižnic kot sestavina reforme izobraževanja

Premalo se poudarja, da imajo države, ki se najbolje odrezajo pri mednarodnih primerjavah znanja (PISA ipd.), odlično mrežo knjižnic. Knjižnice so nesporno pomemben dejavnik izobraževalne uspešnosti. Ni treba ponavljati, da je izobrazba ključna za enakopravnost ljudi.

V Veliki Britaniji so knjižnice preko projekta People's Network vgrajene v samo jedro vladne strategije prehoda v informacijsko družbo. Mreža knjižnic je razglašena za "nacionalno hrbtenico učenja". Za pripravo knjižničarjev na dodatne naloge v tej zvezi je vlada zagotovila 260 milijonov evrov. Konec leta 2002 so v knjižnicah že imeli 4.300 modernih "učnih centrov".

Na Finskem imajo od leta 2003 akcijski načrt "Strategija knjižnic 2010", ki zajema izdatno dodatno usposobitev knjižničarjev in najvišje standarde za uvedbo informacijsko komunikacijske tehnologije v knjižnično mrežo. Jasno je, da so ti ukrepi premišljeno integrirani v temeljno razvojno strategijo države.

Lahko bi se ozrli še po drugih državah, a ugotovili bi predvsem to, da se resnost razvojnega opiranja na znanje povsod potrjuje s tem, ali znajo v teh državah v strategijo integrirati izjemen potencial institucionalno razvejanega in kadrovske visoko ekipiranega knjižničarstva. Kjer se izkaže, da so knjižnice pustili ob strani, je to neizpodbiten dokaz, da o družbi znanja govorijo v prazno in zgolj iz leporečja. Resnost potrjujejo:

- jasna in konkretna opredelitev nalog in odgovornosti knjižnic v razvoju;
- zasidranost knjižnic v izobraževalnem sistemu;
- zakonska urejenost področja in zanesljivo financiranje;
- močna zainteresiranost vlade za učinke knjižnic;
- kooperativnost in mrežna povezanost knjižnic;
- kompetentna centralna točka za koordinacijo, načrtovanje in inoviranje knjižničarstva v državi.

Inovacijski dejavniki sodobnega knjižničarstva

Strokovno podlago za prenovu nemškega knjižničarstva predstavlja anketa, ki jo je opravil Institut für angewandte Sozialwissenschaft (www.bibliothek2007.de), ter dodatne študije o dobri praksi v petih izbranih državah (Velika Britanija, Danska, Finska, Singapur, ZDA).

Osnovno spoznanje je, da je informacijska komunikacijska tehnologija do te mere spremenila "knjižničarsko pokrajino", da tradicionalne ureditve niso več učinkovite, tudi če se sami knjižničarji še tako trudijo. Neizogibne so radikalne inovacije tako glede povezav in koordinacije na nacionalni ravni kot glede storitev na lokalni ravni. Nove tehnološke podlage zahtevajo drugačne poslovne modele. Neizogibna je konkurenca in učinkovito delovanje. Knjižnice morajo same zbrati energijo za inovacije, čeprav je potrebna tudi močna državna pomoč tistim, ki so si odločeni pomagati sami. Predvsem pa mora država poskrbeti, da bodo knjižnice delovale kot smotrni sistem in kot vseprisotna mreža.

Optimiranje kakovosti z nacionalno koordinacijo

Nemčija bo zgradila večstopenjski koncept knjižničarstva, ki bo odstranil dosedanje delitve in "vrtičkarstvo". Obenem bo uveljavila obvezne oblike načrtnega in učinkovitega sodelovanja ter koordinacije. Dosedanje institucije v tem pogledu niso bile uspešne, zato bodo ustanovili "inovacijsko središče za knjižnice", kakršno poznajo v državah z najkakovostnejšim knjižničarstvom. Takšna agencija mora upoštevati vse vrste knjižnic, zajemati mora cel spekter servisov (še posebej nastajajočih internetnih storitev), biti mora nepristranski svetovalec vlade, zagotavljati mora strokovno utemeljene celovite razvojne programe, podpirati mora najprodnnejše inovacije v knjižnicah, skrbeti mora za stalno evalvacijo rezultatov.

Agencija BEA – motor inoviranja knjižnic

Agencija BEA (BibliothekEntwicklungAgentur) sledi trem ciljem:

- dosledna preobrazba knjižnic v instrumente nacionalne izobraževalne in informacijske politike;
- izboljšanje kakovosti knjižničarskih storitev po merilih uporabnikov;
- optimiranje izrabe vseh razpoložljivih virov v knjižnicah z modernizacijo njihovega upravljanja ter povezovanjem na nacionalni in mednarodni ravni.

BEA mora zagotavljati pretok znanja ne le med knjižnicami, ampak tudi znotraj celotnega storitvenega sektorja, ki je marsikje že močno prehitel knjižnično službo. Ponujala

bo strokovno podlago in koncepte za razvojne načrte knjižnic, ki so sedaj obupno stereotipni. Vzpostavila bo sistem indikatorjev, na podlagi katerih bodo knjižnice objektivneje odslikale lastno situacijo, financerji pa bodo svojo podporo usmerjali bolj selektivno. Razvijala bo standarde kakovosti za knjižnične dejavnosti ter izvajala primerjave. Vzpodbujala bo skupne pristope vseh ustanov, ki se ukvarjajo z materializiranim spominom (knjižnice, arhivi, muzeji ...).

Biti mora povezovalna agencija z obsežnim seznamom partnerjev. Zamišljena je kot fleksibilna učinkovita organizacija, ki ima neodvisen položaj, za njo pa stoji fundacija za pospeševanje inovacij. Obema je ustanovitelj vlada.

Perspektiva

Nemčija je izgubila že preveč časa, ko je o “znanju” in “inovacijah” le govorila, nič konkretnega pa storila. Kakor hitro se je iztrgala iz letargije, je postalo jasno, da so za “znanje” in “inovacije” knjižnice ključnega pomena. Na tej podlagi bo tudi agencija BEA dobila vlogo odločilnega svetovalca pri transferu znanja in inovacij v Nemčiji. Zelo pomembno je, da je kar 60 odstotkov prebivalcev Nemčije včlanjenih v knjižnice in da je mogoče preko tega močno vplivati na njihovo mišljenje in delovanje. Nihče pameten na čelu države se temu ne bi odrekel!

Franci Pivec